

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveita«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism na sprejemanje. Izhajajo vsak četrti. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebej. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 4586

Naš tisk

Ni zgolj slučaj, da je »Učiteljski tovariš« najstarejši izhajajoči slovenski list, ki bo s prihodnjim letom nosil že ponosno oznako 80. letnik. Tudi ni zgolj slučaj, da izhaja »Popotnik« že sedemdeseto leto in proslavlja svoj pomemben jubilej. Krepka stanovska zavest med slovenskim učitelstvom je poglavno korenine že v začetku druge polovice preteklega stoletja, in ta zavest je ustvarila naš tisk in s tem je postavila najtrdnješe temelje naši današnji stanovski organizaciji. Ne vodi nas kak sentimentalni razlog, da poudarjamo pomembna jubileja učiteljskih glasil, pač pa smatramo za potrebno naglasiti, kako velika je zasluga našega tiska za dvig učiteljskega stanu, za preporod slovenskega šolstva in za splošen napredek narodove izobrazbe.

Konkordatska doba našega šolstva je najzlastnejše razdobje v zgodovini razvoja učiteljskega stanu. Biti cerkvenik in organizist s pravico do bire, je bil pač dovolj poniževalen položaj tedanjega učitelja, ki si ni ničesar bolj želel nego stalno mesečno plačo, ki bi mu omogočila, da se vsega posveti šoli, samoučeno in narodni prosveti. Posamezniki iz tedanjih učiteljskih vrst so uvideli težak položaj stanu, ki so mu tudi sami pripadali, spoznali so potrebo po močni stanovski organizaciji, ki naj bi započela in vodila borbo za pravice učiteljskega stanu in za dvig slovenskega šolstva, in zavedali so se, da bo mogoče združiti učitelstvo v krepke vrste, ki bodo stopile v borbo za lastne interese in interese šole, le s pomočjo lastne glasila. In tako se je iz nujne potrebe rodil »Učiteljski tovariš«. Šele nekaj let pozneje so se začela pojavljati posamezna učiteljska društva. Nastane torej vprašanje: Ali je zgolj slučaj, da bomo že prihodnje leto lahko proslavili osemdesetletnico svojega stanovskega glasila, ko smo šele pred kratkim zabeležili sedemdesetletnico učiteljske organizacije?

Ne! To ni nikak slučaj, pač pa neizpodbitno dejstvo, da je bil stanovski tisk ona moč, ki je združila večje število učiteljskega stanovski organizaciji, ona privlačna sila, ki je stalno privabljala nove člane v vrste borcev za svobodo šole in lastnega stanu, a obenem oni neizčrpni vir nasvetov in spodbud, ki je zbiral močne učiteljske vrste in utrjeval v njih stanovsko zavest.

Iz skromnih začetkov, po obsegu malega mesečnika je postal »Učiteljski tovariš« štiri- najstrednjek in pozneje tednik. Vzporedno z dvigom lista se je dvigala tudi moč stanovske organizacije, ki si je polagoma pridobila pomemben vpliv na razvoj slovenskega šolstva. Padla je konkordatska šola in učitelj je dobil stalno plačo. Nič več ni bil odvisen od bire in se otrešel cerkveniške službe. — Motil bi se, kdor bi mislil, da so odločujoči činitelji tedanje dobe uvideli potrebo moralnega in materialnega dviga slovenskega učiteljskega stanu. To si je priborilo združeno učitelstvo, ki je dobilo v lastnem tisku močno moralno oporo v borbi za pravice šole in učiteljskega stanu. Od stopnje do stopnje si je moralo učitelstvo samo priboriti vse svoje pravice, a boriti se je moralo tudi za dvig našega šolstva in v tej borbi mu je bilo lastno glasilo neprecenljiva opora in javna tribuna vseh njegovih upravičenih zahtev in stremeljenj po napredku. Osemletna šolska obveznost, lepo razvito in na visoki stopnji stoječe strokovno nadaljevalno šolstvo, pomemben razvoj in dvig kmetijskega in gospodinskega nadaljevalnega šolstva, zelo nizek odstotek nepismenosti med Slovenci, za vse to gre zasluga organiziranemu učitelstvu, ki je s pomočjo svojega tiska stalno naglašalo in še vedno naglašuje potrebo pravilne rešitve navedenih in sličnih vprašanj. In učitelj? Ali se je dvignil od cerkvnika do državnega uradnika brez prizadevanj, javnih razprav in nešteti dokazovanj o upravičenosti postavljenih zahtev? Tudi tu pripada velika in neprecenljiva zasluga stanovskemu tisku.

Oglejmo si še vrste Jugoslovenskega učiteljskega združenja. Kaj radi se potrkamo po prsih, da je članstvo ljubljanske sekcije najbolj stanovsko zavedno in disciplinirano, da ima ljubljanska sekcija najbolj izvedeno organizacijo. Toda ne zato, ker si sami domišljamo, pač pa zato, ker nam to drui pri- znaajo, lahko naglasimo, da je to resnica, a le po zaslugi stanovskega tiska. Že pred dvajsetimi leti so uvideli naši tovariši, kako velikega pomena je »Učiteljski tovariš« za razvoj in dvig, kakor tudi za vpliv stanovske organizacije, uvideli so tudi, da je pedagoško glasilo »Popotnik« nujno potrebno za pravilen razvoj našega šolstva. Zato so hoteli zagotoviti obema listoma obstanek in tudi pravilen in nemoten razvoj z obveznim naročanjem. Kdor član učiteljske organizacije, ta naročnik »Učiteljskega tovariša« in »Popotnika« je že desetletja veljavno načelo slovenskega učiteljskega stanu. Da je bilo to geslo potrebno in pravilno, nam pričajo razmere med učitelstvom v drugih banovinah, kjer ni nobene povezanosti in tudi ne pravega smisla za organizacijo prav zaradi tega, ker ne poznajo obveznega naro-

Glavna skupščina JUU

Beograd, 1. decembra 1938.

Neplodnost glavnih skupščin je brez dvoma velik nadeostatek in pravo zlo v učiteljskem stanovskem organizacijskem življenju. Da stvarno obstoji ta nedostatek, ni treba delegate glavnih skupščin šele prepričevati in tudi članstvo ne, ker vsi občutimo težo neurejenega stanja in si želimo izpremembe. To ni naša dolžnost samo zaradi ogromnih izdatkov, ki jih povzročajo naše glavne skupščine, temveč predvsem zaradi stvarnega dela in čim večjega napredka glavnih skupščin v pozitivni in konstruktivni smeri, tako v korist našega stanu, kakor šole in naroda. Zato je potrebno objektivno ugotoviti izvir, kakor pravne vzroke tega zla in napraviti zaključke, na podlagi katerih bi se s primernimi ukrepi to stanje popravilo in končno odpravilo.

Zelo različni so pogledi na vzroke tega zla, a še različnejši so nazorji in mišljenja, kako bi se odpravile težkoče za pravilno delo, kako bi se nezdruvo stanje odpravilo.

Vse se zbira okrog izpremembe pravil, t. j. okrog tehnične uestroja organizacije, kateri problem postaja že mučen z ozirom na njega stalno tretiranje in ponovno pojavljanje na glavnih skupščinah. Na prvem mestu, med glavnimi in najtežjimi vzroki sedanjega stanja je zanašanje strankarstva in osebnih motivov in ambicij v organizaciji. Iz teh izvira osebno napadanje vodilnih članov organizacije in to brez stvarnih in načelnih argumentov in rušenje vsake centralne uprave — posebno, kakor dokazujejo slučaj iz preteklosti, po vodilnih osebnostih beogradske sekcije, odnosno iz Beograda. Odsev te borbe je prišel do izraza v preteklosti tudi na sejah glavnega odbora in glavne skupščine. Lek proti temu se je iskal v tehnični izpremembi pravil in ne v izpremembi načelnih pogledov in tolerance ter uvidevnosti vodilnih osebnosti — predvsem iz Beograda.

Da bi se faktično stanje popravilo in povzpelo iz osebnega na načelni teren, so bila zadnja pravila izdelana na najširših principih stanovske parlamentarne demokracije, od katerih sta najvažnejša glasovanje in volitev stanovskih zastopnikov s proporcionalno razdelitvijo mandatov. V programsko-ideološkem oziru so sprejeti enotni principi in smernice, vsebovane v »Deklaraciji o smeri stanovske politike JUU«, ki bi se jih moralo držati vse organizirano učitelstvo in ki so sprejete kot osnovni temelj JUU. Da se odpravi kaos in težko stanje v pogledu personalno-pravne sigurnosti učiteljskega in nepravilnosti v personalni prosvetni politiki, so sprejeta osnovna načela personalno-prosvetne politike, ki bi se jih moralo držati v prvi vrsti organizirano učitelstvo. V svrhu uvedbe parlamentarizma in rednega poslovanja glavnih, sekcijjskih in sreskih skupščin je sprejet poseben pravilnik za te skupščine, s katerim se je hotelo zagotoviti predvsem redno delo in postopek na glavnih skupščinah.

Odgovornost vodilnih osebnosti v pogledu vodstva organizacijskih poslov in članstva do organizacije in poedinih članov se je regularizirala z uvedbo stanovskih častnih razsodišč.

Vse to je bilo zasnovano z namenom, da nam bo stanovska organizacija čim kompaktnejša v svrhu zaštite skupnih interesov ter za delo in uresničenje potreb stanu in šole. Nihče ni nikdar trdil, da so vsi ti postavljeni principi dogme, ki jih ni mogoče izpremeniti, če se izkaže za to utemeljena potreba.

Vkljub težkočam in nenaklonjenosti splošnih razmer, v katerih je morala glavna uprava JUU izvajati navedena reformna stremeljenja, je neprestano dajala iniciativo, da se rešijo glavni aktualni problemi prosvete: vzdrževanje šol, izpremembe disciplinskega postopka in drugi problemi, za katere so dajale iniciativo poslednje glavne skupščine. Organizirano članstvo je naglaševalo, da je nujno potrebno rešiti tudi probleme prenatrpanosti dece v razredih, reforme učnega načrta za osnovne in višje narodne šole, zaštita učiteljevega izvenšolskega delovanja, vprašanje učnih knjig in šolskega nadzorstva. Našo udarno silo glede teh zahtev je slabilo dejstvo, da je en del članstva dovedel organizacijo do tega, da je morala braniti celo svojo samostojnost v odločevanju članstva glede čisto notranjih organizacijskih vprašanj. Še težje se je občutilo to

čanja listov in bi ga tudi člen v naših pravilih, ki bi to predvideval, ne mogel spraviti v življenje.

Slovensko učitelstvo je doslej vedno cenilo in upoštevalo velik pomen obveznega naročanja listov. Banovinske skupščine od leta do leta potrjujejo ta princip s sprejemanjem proračuna. Čudno pa je, da se pojavlja na prvem redu nekega učiteljskega društva tudi točka »Skepanje o obveznosti stanovskih listov«. Saj mora biti vsakomur jasno, da je ravno ta obveznost vzdržala naš tisk.

Ne podirajmo tega, kar smo desetletja gradili, ne izpodkopavajmo najtrdnjih temeljev naše organizacije.

glede akcije, ki jo je glavna uprava vodila v pogledu materialno-pravnih zahtev učiteljskega stanu, posebno z ozirom na vprašanje odprave celibata za učitelje, za stalnost na službenem mestu v zvezi z nameščanjem in premeščanjem učiteljskega, avtomatsko napredovanje, izenačenje službenih prejemkov učitelje in povišanjem plač primerno življenjskemu standardu. Akcijo in borbo učiteljskega stanu za te svoje zahteve je ta, isti del članstva sabotiral, ker je sam rušil principe in načela, ki jih je učitelstvo postavilo na glavnih skupščinah glede pravičnega reševanja personalnih vprašanj. S tem je slabil skupna prizadevanja, v kolikor jih ni direktno onemogočil in celo sodeloval v iniciativi in moralno podpiral nepravilno postopanje in preganjanje svojih tovarišev in sočlanov organizacije.

Prizadevanja za tehnično izpopolnitev in usposabljanje organizacije je ta skupina demagoško izkoriščala in spravljala celo na teren sumničnega osebnega poštenja vodilnih članov v gospodarskem oziru. Zadnji dogodki na glavnih skupščinah v Zagrebu so privedli to skupino celo do sabotaže organizacije onemogočanja dela na skupščini, t. j. do obstrukcije in dajala iniciative za intervencijo oblasti, v kolikor ni bila ta v drugih primerih direktno pozvana in zahtevana, da naruši avtonomijo organizacije.

Vzroki in pravi razlogi vsemu so čisto osebno strankarsko gledanje na vsa pojavljajoča se vprašanja in njih reševanje s tega stališča in s stališča osebnih ambicij poedin- cev, ki grade svoja stremeljenja in namene na svoje zveze izven organizacije in ne na zaupanje, ki bi izviralo iz volje svobodnega opredeljenja članstva.

Borba ima širši obseg in globlji značaj. Naravno je, da ima uveljavljanje in izvajanje novega parlamentarno-demokratskega duha v organizaciji in načel deklaracije tudi svoje reakcije in so potrebni samo dobri živci, da se vzdrže vse faze, kozi katere mora iti uveljavljanje novih načel. Prav tako je treba imeti dobro odprte oči, da se ne izgubi prava smer in ne zaide na stranpot, t. j. na postranska vprašanja.

Prva faza je za nami in reakcije nam narekujejo prehod v drugo fazo in do novih ukrepov, da se učitelstvo končno le znajde na eni liniji ter omogoči napredek k cilju, ki si ga je postavilo organizirano učitelstvo, odnosno združenje.

Slovenskemu delu učiteljskega ne bo težko razumeti to borbo in njen razvoj, ker je samo že preživelo vse razvojne faze stremeljenja za uveljavljanje deklaracijskih načel.

Pojavlja se vprašanje ozdravljenja sedanjega stanja z ozirom na redno delo glavnih skupščin. Stvarno ni mogoče mimo pravil, ki regulirajo naše notranje stanovsko-organizacijsko življenje in red. Predvsem je potreba socialno-gospodarske zaštite članstva in kulturnega napredka vsak dan večja, zato se ne sme zaostajati v razvoju in je treba to nalogo v še večji meri prenesti na sekcije, da centrala lahko skoncitrira vse sile na personalno pravni zaštiti članstva in na vprašanjih šolsko-prosvetne politike. Ustroj stanovsko-parlamentarne demokracije je treba poglobiti in razširiti do potrebnih konsekvenc razdelitve delegatskih mandatov in funkcijskih mest v upravah, ki pridejo kot virilno članstvo na skupščinah v poštveh. Prva etapa zmanjšanja virilnih članov na skupščinah je izvršena, ker je število virilnih članov sekcijjskih uprav zmanjšano od 15 na 5 članov za glavne skupščine. Ta princip je treba izvesti dalje. Skrčiti treba v še večji meri dele-

Učiteljski planinski dom pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu

Mnenje tovarišev, ki je tam rojena in je tam preživela svojo mladost.

Kot rojena Duhovčanka se priključujem predlogu za ustanovitev učiteljskega planinskega doma pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Polnih 16 let sem preživela v tem prijaznem, idiličnem kraju na grebenu našega Kozjaka in sem se bridko jokala, kakor moji starši, brat in sestra, ko smo morali l. 1920. zapustiti novo, lepo, krasno, Ciril-Metodovo šolo, ki je postala last onih, proti katerim je bila zgrajena kot obrambna trdnjava.

Prav radi tega, ker se mi je ta kraj tako priljubil, hočem, kot dobro poznavalka ondotnih razmer, podati kratko sliko te vasi.

Po dnevnem časopisu se mnogo piše o zapostavljanju naših kozjaških postojank od strani naših turistov. Posebno Sv. Duh je bil že pred vojno znan kot krasna izletna točka za prebivalce onkraj današnje državne meje, ki so kaj radi prihajali ob nedeljah tja gori in celo med tednom. Moralo je biti že nekaj posebno privlačnega, da so se potrudili gori celo turisti iz Gradca in drugih krajev Gornje Štajerske. To pa je prenehalo s potegnitvijo državne meje, kar pa ne bi smelo biti vzrok,

VSEBINA:

Naš tisk.

Glavna skupščina JUU.

Učiteljski planinski dom pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu.

† Anton Sivka.

† Ferdu Pečniku v slovo.

Radi kritike.

LISTEK: Ivan Cankar.

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Učiteljski pravnik. — Kaj vse pišejo. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

gacijo glavnih skupščin in izvesti čim popolnejše razmerje zastopstva z ozirom na število članstva, ki ga delegat predstavlja. Delegete za glavno skupščino naj volijo sekcijjske skupščine izmed svojih delegatov.

Na ta način bi se moglo računati, da bi se sekcijjske in glavne skupščine mogle intenzivneje posvetiti delu na ustvarjanju ciljev organizacije. Na glavne skupščine bi prišli delegati z opredeljenimi stališči do posameznih vprašanj, ki so podlaga za stvarno delo. Obstojala bi kontinuiteta med sekcijjskimi in glavnimi skupščinami v poedinih vprašanjih. Z zmanjšanjem števila delegatov prihranjen zmes bi se uporabile v korist socialno-kulturnih akcij in za personalno-pravno zaščito članstva. Zagotovljeni bi bili potni stroški vsem delegatom.

Vkljub burnosti, ki ni prizanašala niti poslednjim glavnim skupščinam, se ne more negirati moralne vrednosti teh skupščin. Posebno ne, če se gleda z višjega vidika in z ozirom na organizacijo učiteljskega vse države in njeno konsolidacijo v do sedaj šibkejših sekcijah. To dejstvo posebno potrjujejo same prijave in odločne izjave na prijavah za izredno skupščino ter dejstvo, da je bilo v 48 urah mobilizirano preko 300 delegatov iz vse države. In to v kljub vsem zaprekam, napravljenim zmedam in dvomom med delegati ako je skupščina sklicana in kljub težkočam za obvestitev delegatov ter oviram za pravočasno potovanje na skupščino. Ta uspeh je tako velik moralen zaklad za stanovsko smer organizacije, da ga ni mogoče preplačati in ustvariti s še tolikimi materialnimi sredstvi.

Članstvo in delegati so se instinktivno in spontano dobro zavedali velike borbe, ki jo udruženje vodi za nezavisnost učiteljskega. Zavedali so se tudi, da je za to potrebno doprinesiti žrtve.

Cetudi delegati na izredni glavni skupščini dne 6. novembra 1938. v Zagrebu vkljub doprinesečim žrtvam niso mogli priti do izraza, je bil tega dne tesnejši kontakt med vodstvom in delegati, pa celo do učiteljskega v državi, ki ni moglo priti na skupščino, ker: čisto se pojavijo v življenju momenti, ko molk več pomeni kakor najlepše izgovorjene besede, in ko se neizgovorjene besede globlje občutijo kakor izgovorjene. Ta primer je bil gotovo na prvi izredni skupščini Jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Realni računi zahtevajo od nas, da prenehamo s trošenjem energije za medsebojno borbo v korist tretjih in si ustvarimo podlago za vzajemno uspešno delo v korist vsega stanu in šolstva v državi. Prepričani smo, da je parlamentarna demokracija edina pravilna pot, da pride manjšina na parlamentaren način do pravega in popolnega izraza in pot k ozdravljenju razmer.

Ivan Dimnik.

da ne bi naši turisti pogostejše in v večjih skupinah posečali tega kraja, ki bi lahko postal prava izletna točka vse spodnje dravske doline in posebno še Maribora.

Sv. Duh na Ostrem vrhu je lahko dostopen, ker pot ni prestrma in ne predolga. Od postaje Fala ali Sv. Lovrene n. P. je približno pol ure hoda po državni cesti, kamor se pride z brodom preko Drave, do tako zvane »Sturmove grabe«, od koder vodi prijazna, položna pot ob žuborečem gorskem potoku, ob katerem se vrstijo žage in mlini, do eno in pol ure oddaljenega Sv. Duha.

Razgled, ki se odpre človeku, ko dospe na vrh, je nepopisen in baš radi tega je vredno posejiti ta kraj. Cerkevica s svojim dobro ohranjenim obzidjem, ki izvira še iz turških časov, je nekaj edinstvenega in je zgodovinskega pomena. In končno tu ni taka samota, kot pri kaki planinski koči, kje v hribih ali na kaki planoti, temveč je naseljen kraj. Kljub 998 m nadmorske višine, še prav pri cerkvi, ki je najvišja točka vasi, dozoreva tu sadje in uspevajo poljski pridelki. Med boro-